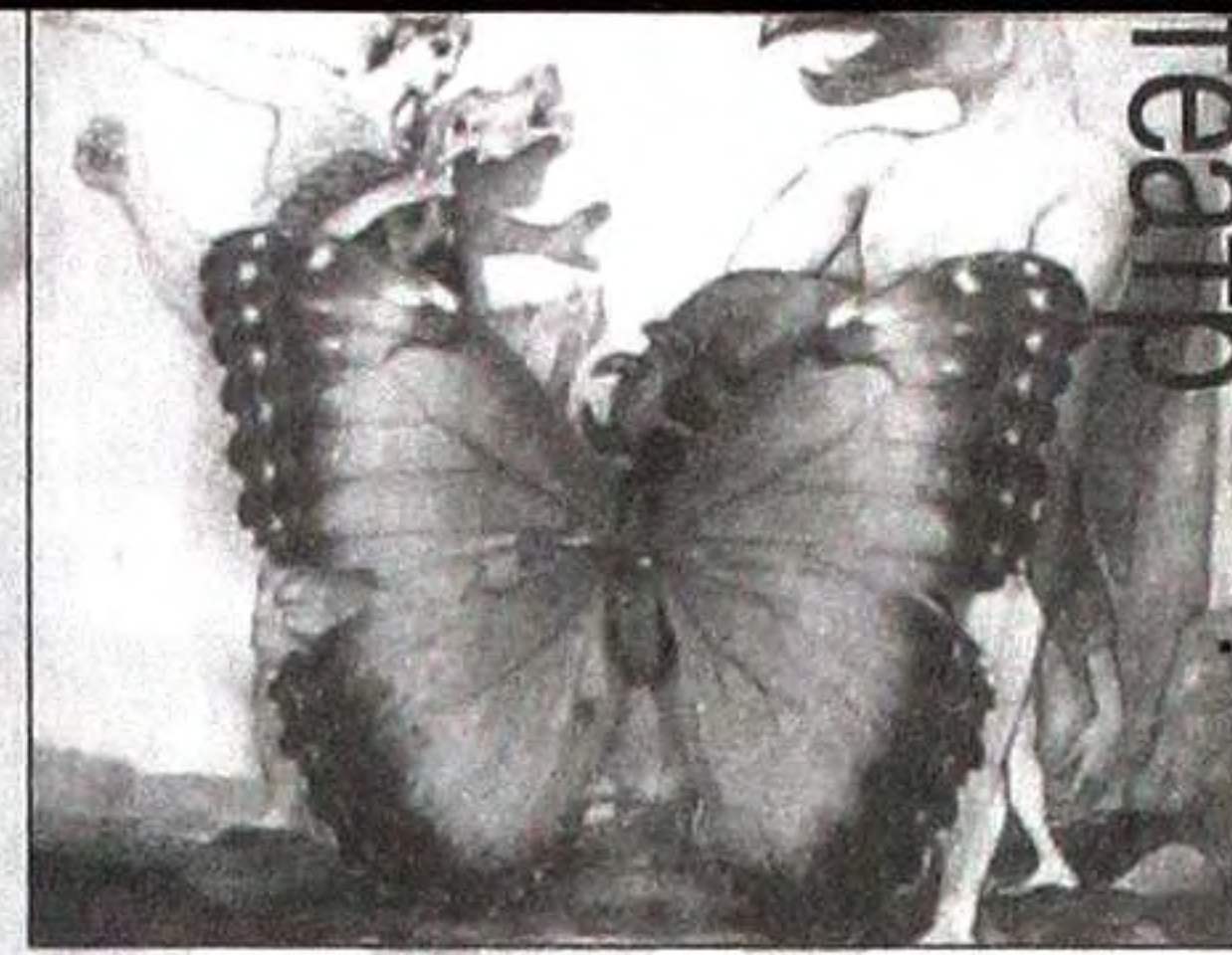

8 1/2 «Молодість '99» КІНОДНІВ

КІНО

ФЕСТИВАЛІ

29-й передювілейний київський МКФ «Молодість» проходив з 23 по 31 жовтня — вісім з половиною днів. У той час, як в Україні вирували пристрасті політичні, в Будинку кіно та ще кількох столичних кінотеатрах розгортались пристрасті кінематографічні.

Цього року у конкурсі було представлено 89 фільмів з 36 країн світу. З України — всього 8, повний «гігантський» обсяг національних дебютів 98/99. Головні нагороди обійшли український блок, за винятком спеціального призу журі Кірі Муратовій і 50 тис. доларів від Центру розвитку сучасного кінематографа (!) на запуск наступного фільму. Однак для нашого пересічного брата-кінолюбця інтрига конкурсу залишається на другому плані. Найважливіше — сам поп-stop-потік якісного авторського кінематографа, хоча часто в неякісному, та ще й російському перекладі. І це заслуговує окремої розмови. Низька мовна культура фестивалю не настільки залежить від фінансових негараздів, як часто хочуть показати. Звичайно, вона відображає культурну деградацію нашого соціуму, але ж тут немовби інтелектуали збираються... Слухаючи недолугі перекручення перекладачів-дилетантів, раділа тільки тому, що іноземні гості не могли чути цієї ганьби. Хоча і ми люди. Не кажучи вже про те, що за якоюсь мовчазною згодою уся

словесність перейшла на «міжнародні» мови — погану англійську і не менш погану російську. Зрозуміло, що значна частина київської кінопубліки російськомовна, однак чи варто із-за цього так принизливо підкреслювати свою провінційність?

Невеличка і цілком вибіркова хроніка фестивального життя. Фільм «Вогнем і мечем» Єжи Гофмана було показано на відкритті: красиві батальні сцени, банальний мелодраматичний сюжет, примітивний гумор. Фільм цікавий виключно в контексті українсько-польських стосунків і успішної кіноіндустрії. Принципи «багатого кіно», сповідувані Гофманом, суперечать духу «Молодості». Знаменитий і давно улюблений голландський режисер Йос Стелінг став головою журі, крім цього, він привіз свій новий доробок: «Залу очікування» (1997, у рубриці «Еротичні історії») та «Ні потягів, ні літаків» (1999), провів два майстер-класи, дав інтерв'ю кореспонденту «Кіно-Театру» (читайте у наступному номері). Французькі гості фестивалю — режисер Леос Каракс і актор Гійом Депардьє-син — представили свій новий фільм «Пола Х», а також усі попередні фільми Каракса — трилогію «Алекс». Повна ретроспектива Сергія Параджанова, колаж якого став «обличчям» фестивалю. Ретроспектива Вілена Калюти. Фотовиставка

Беата Прессера «Кінські і Герцог» і два фільми цього творчого дуету — «Агіппе, гнів Божий» та «Фіцкаральдо» (дивіться рубрику «фотогалерея»). І ще багато-багато всього.

Як підсумок — «статистичний» зріз фестивалю з його промовистими започаткуваннями, повторами і завершеннями. Цього року **вперше**: були присутні такі величини сучасного авторського кіно Європи, як Йос Стелінг та Леос Каракс; працювало престижне міжнародне журі ФІПРЕСІ; у Кінопалаці демонструвались конкурсні і позаконкурсні фільми за комерційними цінами (пресі і студентам к/ф — за півціни); відкриття і закриття відбувалось в палаці «Україна»; **вдруге** підряд: гран-прі дістає документальний фільм з Росії «Хлібний день» Сергія Дворцевого цього року (про нього читайте статтю «Сука з цуценятами та мрія кози», с.25); «Голоси» Андрія Осипова — минулого; відбувається круглий стіл, присвячений фільму «Вогнем і мечем» (минулого року — ще без самого об'єкту обговорення); **востаннє**: дирекція фестивалю працює в такому складі; серцевина команди — Андрій Халпахчі, Олександр Шпилюк і Людмила Новикова — відзначила свій десятий ювілей на фестивалі заявою про відставку.

Про це і не тільки про це пропонуємо вашій увазі наступну розмову.

55

Ольга Брюховецька

Фестиваль, який став потребою

Ювілейно-прощальна розмова з генеральним директором МКФ «Молодість» **Андрієм Халпахчі** та директором програми **Олександром Шпилюком**

Тепер і тоді

Кіно-Театр: Насамперед, дозвольте подякувати вам за вашу роботу, за ці прекрасні дні, які ви даруєте українським кінолюбам. Але давайте повернемося на десять років назад, коли ви тільки взяли за фестиваль «Молодість»...

Андрій Халпахчі: Якщо подивитись каталог десяти-

річної давності (а це тоненький зошит на тридцять сторінок з майже газетного паперу — К.Т.), то вже за його обсягом, програмою можна побачити, як змінився за цей час фестиваль. І все ж таки десять років тому ми прийшли не на порожнє місце. «Об'єднання молодих кінематографістів» вже зробило фестиваль прологом до міжнародного. Називався він «Відкритий український кінофестиваль Молодість» і на ньому були фільми з усього Радянського Союзу та країн соціалістичного табору. Саме в цей період визначились основні конкурсні категорії, які залишились незмінни-

ми й сьогодні. Отже, наша команда мала вже певний ґрунт, і завдяки тому, що суспільство ставало дедалі відкритішим, вдалось створити справді міжнародний кінофестиваль.

К.-Т.: *Перед тим, як прийти на фестиваль, ви вже були в кіно і мали стосунок до незалежного кіноклубного прокату.*

А.Х.: За радянських часів кінопрокат був дуже потужним. Звичайно, існували певні ідеологічні кордони, але вони були розмитими, тому можна було знайти фільми, які були майже заборонені і не потрапляли на широкий екран. Кіноклуби взяли на себе цей альтернативний прокат. Наш кіноклуб «Діалог» виник у середині 80-х. Його програму складали класичні фільми авторського кіно. Ще в кіноклубі ми зав'язали перші міжнародні контакти, спочатку через міжнародну систему кіноклубів, по-

56 Йос Стелінг головний приз віддає би українському глядачеві

тім безпосередньо з кінокомпаніями. Цей досвід ми принесли на фестиваль.

Олександр Шпилюк: На той час у Києві не було ані посольств, ані культурних центрів. За фільмами ми їздили до Москви до французького культурного центру, італійського і польського посольств.

А.Х.: Кіноклубні покази, які відбувались у Жовтневому палаці, там, де зараз Кінопалац, збирали таку велику аудиторію, що натовп стояв ще з Хрещатика. Це були фільми, надані французьким культурним центром у Москві, на 16 мм, які ми справді возили поїздом. Перед початком київські кінознавці — Олександр Рутковський, Оксана Мусієнко, Сергій Тримбач — робили вступ, а після фільму відбувались дуже жваві дискусії, які затягувались на кілька годин. Сформувався певний глядач, який тепер через стан нашого прокату зник.

К.-Т.: *Але ж цей глядач є, і підтверджує це популярність «Молодості».*

А.Х.: Безумовно. І Йос Стелінг, голова цього річного журі, сказав на закритті фестивалю, що головний приз він віддає би глядачам, які переповнювали зали Будинку кіно.

К.-Т.: *Та повернемось до 1993-го року, коли фестиваль набув статусу міжнародного.*

А.Х.: Звичайно, перші спроби не відповідали вимогам міжнародного фестивалю. У нас не було відбіркової комісії. Ми брали все, що нам пропонували. Тепер відбіркова комісія працює протягом року, передивляючись величезну кількість картин з усього світу. Цього року, наприклад, з Франції, щоб відібрати два повнометражних фільми, ми переглянули десь близько тридцяти дебютів, а в короткому метрі — понад дев'яносто.

О.Ш.: На початку було важко. У світі існує 300-400 фестивалів, і режисерам та продюсерам завжди важко вирішити, на який з них посилати свій фільм. Тому потрібно було пояснити і довести, що це саме той фестиваль, який їм потрібний.

А.Х.: Доводилося долати недовіру: детально описувати, що це за фестиваль, гарантувати, що не зіпсуємо копію, що не буде піратства. Тепер у нас інші проблеми, бажаних так багато, що іноді потрібно комусь відмовляти, а коректну відповідь знайти важко...

Свої хлопці

А.Х.: До речі, при відборі ми інколи надаємо перевагу тим, які вже побували у нас. За ці роки склалася чудова традиція опікатися молодими режисерами. У нас є кілька конкурсних категорій і можна брати участь у фестивалі декілька разів. Наприклад, Сергій Дворцевой, який цього року отримав гран-прі за фільм «Хлібний день», три роки тому представляв свою роботу у студентському конкурсі. Журі нагородило його за зрілістю роботи у категорії документального кіно.

О.Ш.: Або Файт Хелмер, який вже втретє приїздить на наш фестиваль. Цього року його повнометражний дебют «Тувалу» (як і два роки тому короткометражний «Сюрприз») дістав приз глядацьких симпатій.

К.-Т.: *Але ви прослідковуєте творчість молодих режисерів і далі, коли вони виходять за межі конкурсного регламенту. У вас є спеціальна програма «Другі фільми», проводяться ретроспективи.*

А.Х.: Так, до речі, фільм нині популярного німецького режисера Тома Тіквера «Фатальна Марія» у 94-му дістав у нас приз за кращий повнометражний дебют. Тому, можливо, наступного року варто зробити його ретроспективу. В минулому році ми вже зробили ретроспективу Ф.Ж.Оссанга, адже саме його дебют «Скарби Сучих островів» був у числі перших двох французьких фільмів, що потрапили на фестиваль у 1993 році.

О.Ш.: Не останнє значення має атмосфера фестивалю. Той, хто хоч раз побував у нас, завжди намагається повернутися сюди.

А.Х.: І хоча за ці десять років, зростаючи, набуваючи авторитету, фестиваль і став більш офіційним, але його внутрішнє життя, атмосфера живого, невимушеного спілкування залишилася незмінною. Студент в нічному клубі може спілкувались зі Стелінгом, тобто немає такого розподілу на VIP (дуже важлива особа), який існує на інших фестивалях.

Хто повинен це робити?

К.-Т.: *Можливо, такий розподіл породжений тим, що епіцентром фестивалю на Заході є ринок, тобто все обертається навколо грошей. Чи не стала орієнтація на таку демократичну категорію як молодь шансом для проведення престижного міжнародного фестивалю тут, в Україні, де, по-перше, немає ринку і, відповідно, фінансового інтересу до цієї території, по-друге, немає авторського права. Якою мірою відчувається тиск цих негативних обставин?*

А.Х.: Навіть якщо офіційно під час фестивалю не влаштовується кіноринок, як це відбувається в Кан-

■ Дирекція МКФ «Молодість'99». Якою їй бути у 2000-му?

нах, Венеції, Берліні, то продюсер, який подає на фестиваль фільм, зацікавлений у ринку цієї країни. І, звичайно, для нас відсутність ринку — це велика перешкода. Хоча не можна говорити так категорично. Дещо вже зроблено в галузі авторського права, існує хоч і невеликий ринок телебачення, яке купує фільми на фестивалі, маю на увазі в першу чергу «1+1». Цього року були спроби налагодити кінопрокат фільму «Вогнем і мечем», і сподіваюся, що контракт буде підписано.

К.Т.: Це запитання, мабуть, досить часто вам ставлять, оскільки ви підтримуєте спілкування з кінематографістами світу. Який інтерес існує до українського кіно, і що робить фестиваль для його пропаганди?

А.Х.: По-перше, фестивалі цікавляться ретроспективами українського кіно. Але щоб представляти їх, треба мати технічно досконалі копії з англійськими субтитрами. Ми вже багато років пропонуємо створити колекцію хоча б з двадцяти фільмів, яку можна було б потім показувати на фестивалях і тижнях кіно. По-друге, на фестиваль прибуває велика кількість членів відбіркових комісій інших фестивалів, як великих — в Каннах, Венеції, Берліні, так і короткометражних фільмів — в Оберхаузені, Клемон-Феррані, Лейпцигу, Тампере — з усього світу. І це великий шанс для українських режисерів. Якщо вони не можуть змагатися із західними картинами на світовому ринку, то у фестивалях вони повинні брати участь. Більшість фільмів, що мали прем'єру на «Молодості», потім успішно продовжили фестивальні маршрути: «Три історії» Кіри Муратової, «Фучжоу» Михайла Ілленка, «Співачка Жозефіна і мишачий народ» Сергія Маслобойщикова, «Два місяці, три сонця» Романа Балаяна; а також короткі та студентські роботи: «Ру-

салонька» Володимира Тихого, «Доброго ранку» Галини Кувівчак та ін. Ми регулярно робимо панораму українського кіно на Московському фестивалі. І це наша велика робота, хоча мені здається, що це завдання Міністерства культури і Міністерства закордонних справ.

А далі...

К.Т.: Останнє питання стосується вашої заяви, що ви складаєте з себе повноваження. Не буду запитувати вас про причини, спитаю таке: чи вірите ви, що фестиваль матиме майбутнє, якщо ви покинете його, оскільки у нас все тримається на ентузіазмі.

А.Х.: З вашої останньої фрази можна почати. Не повинно бути так, щоб організація трималася тільки на ентузіазмі. Це може тривати десять років, та, мабуть,

Той, хто хоч раз
побував у нас,
завжди намагається
повернутися
сюди

і це забагато. Далі вже має бути система. Ми впевнені, що фестиваль вже може існувати без нас. Наше завдання — передати його в руки людей, які могли б здійснювати цю досить виснажливу боротьбу. Проблем вистачає. І навіть Будинок кіно вже не відповідає вимогам такого великого фестивалю. Потрібно вийти за межі його залів, що ми відчули на відкритті і закритті вже в палаці «Україна».

Наша заява ні в якому разі не була демаршем. Ми робили її виважено. А фестиваль ми не покидаємо. По-перше, ще місяць після офіційного закриття триватиме робота, потрібно відіслати усі копії, поширити інформацію, підготувати звіти. Тобто та робота, яка переходить у підготовку наступного фестивалю. До речі, вже дещо для нього зроблено. Запланована ретроспектива чудового шведського режисера Бо Віденберга, ведуться переговори про те, щоб головою журі був видатний італійський режисер Етторе Скола.

Цей рік буде перехідним. Шукатимемо людей, які взяли б на себе комерційно-організаційну діяльність, і працюватимемо консультантами, щоб передати свій досвід. Ми не можемо просто так залишити фестиваль, хоча б тому, що вклали в нього багато особистого.

О.Ш.: Важливо те, що вже є молоді люди, які працюють на фестивалі за покликанням, а не для заробітку.

А.Х.: Дійсно, прийшла талановита молодь — Денис Лущик, Павло Мазяр, Андрій Некрасовський, Вадим Мельничук та інші, для яких фестиваль вже став потребою.

К.Т.: Отже, «Молодість» буде жити!

Обоє: Безумовно... майже безумовно.